

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE KAREL DU BOISLAAN, TE HOBOKEN

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 868

Rapport opgemaakt door: Griet Beldé

Kontichsesteenweg 38
2630 Aartselaar

februari 2019

Dossiernr. : 25026

Projectcode (OE): 2019A177

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Karel du Boislaan, te Deurne (Prov. Antwerpen)

Auteur

Griet Beldé

Projectnummer

- 25026 intern)
- 2019A177 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en datum

Aartselaar, februari 2019

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 868

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	12 februari 2019	Interne draft
v1	13 februari 2019	Externe draft
v2	14 februari 2019	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	6
1 INLEIDING.....	6
2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	9
3 GEMOTIVEERD ADVIES	10
3.1 Interpretatie en datering.....	10
3.2 Inschatting Potentieel tot Kennisvermeerdering	10
4 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING.....	13

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur, meest recent) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Bron: Geopunt 2019) 8

Figuur 2: Het studiegebied weergegeven op het GRB met aanduiding van de kadastrale gegevens (Bron: Geopunt 2019)..... 8

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1 INLEIDING

Deze archeologienota kwam tot stand naar aanleiding van de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel en bestratingswerken. Bij de aanleg zullen bomen gerooid worden en zullen er nieuwe bomen aangeplant worden. In onderstaande tabellen worden de dieptes van de leidingen weergegeven en de maximale verstoringsdiepte ten behoeve van de aanlegkoffer. De leidingen worden aangelegd in een open sleuf van 5 m breed die naar onder toe smaller wordt uitgegraven.

Dieptes DWA-leiding	Maximale verstoringsdiepte + 0,50 m
3,3 m-MV	max. 3,8 m-MV
2,1 m-MV	max. 2,6 m-MV
1,67 m-MV	max. 2,17m-MV
1,81 m-MV	max. 2,31 m-MV
1,87 m-MV	max. 2,27 m-MV
2,28 m-MV	max. 2,78 m-MV
2,72 m-MV	max. 3,22 m-MV
2,09 m-MV	max. 2,59 m-MV
2,14 m-MV	max. 2,64 m-MV
1,89 m-MV	max. 2,39 m-MV
2,38 m-MV	max. 2,88 m-MV
2,6 m-MV	max. 3,10 m-MV
1,92 m-MV	max. 2,42 m-MV
Gemiddelde verstoringsdiepte 2,2 m-MV	max. 2,7 m-MV

Dieptes RWA-leiding	Maximale verstoringsdiepte (+ 0,50 m)
1,74 m-MV	max. 2,24 m-MV
2,16 m-MV	max. 2,66 m-MV
2,61 m-MV	max. 3,11 m-MV
1,82 m-MV	max. 2,32 m-MV
1,46 m-MV	max. 1,96 m-MV
2,29 m-MV	max. 2,79 m-MV
2,11 m-MV	max. 2,61 m-MV
2,17 m-MV	max. 2,67 m-MV
2,03 m-MV	max. 2,53 m-MV
Gemiddelde verstoringsdiepte 2 m-MV	max. 2,5 m-MV

Het onderzoeksgebied is gelegen in recreatiegebied aan op de noordelijke grens van een woonzone in stedelijk gebied (Figuur 1, Figuur 2)

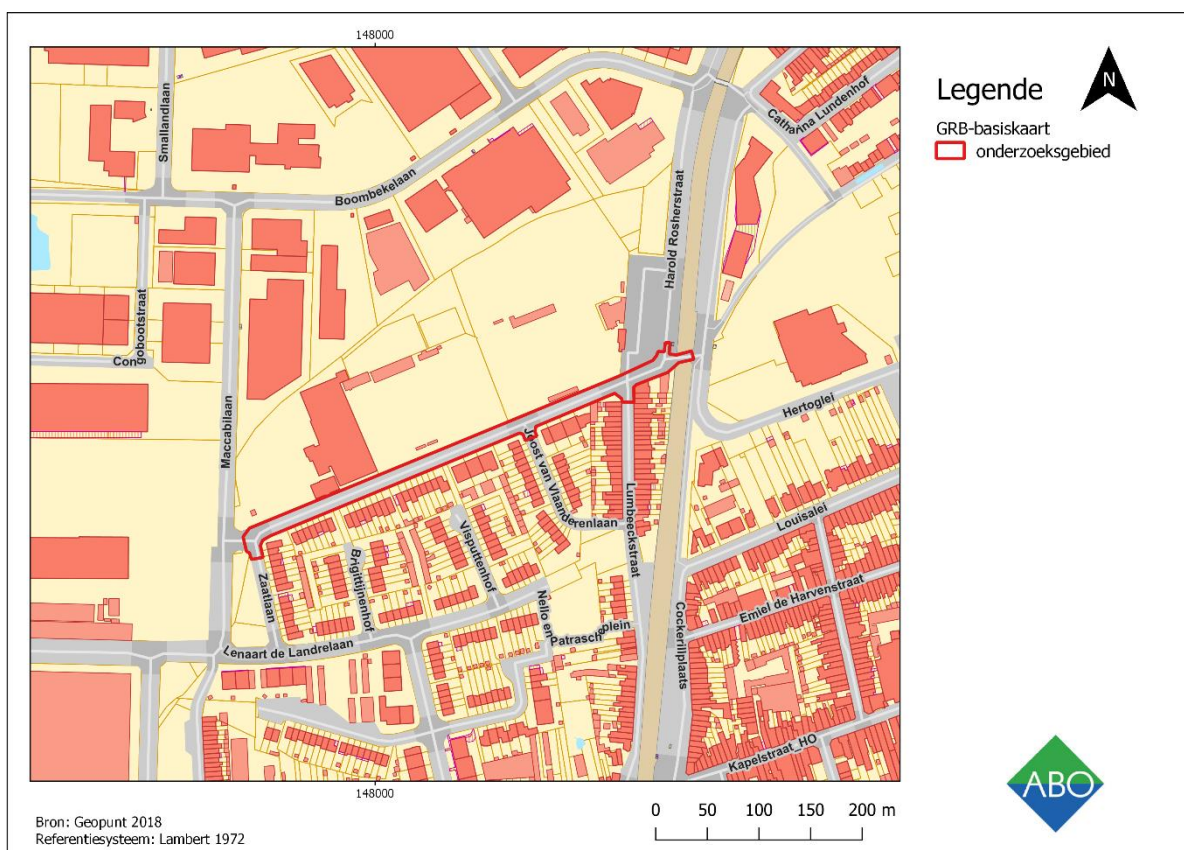
De Karel du Boisstraat is noordoost-zuidwest georiënteerd en is op ca. 500 m ten westen van de Schelde gelegen. In het oosten op ca. 500 m is het centrum van Hoboken gelegen en 5 km in noordoostelijke richting bevindt zich het centrum van Antwerpen.

Aan de westelijke kant aan de zuidzijde komt de Zaatlaan uit op de Karel du Boislaan en aan de oostzijde eveneens langs de zuidzijde komen de Joost van Vlaanderenstraat en de Lumbeeckstraat er op uit. Aan de noordzijde grenst de Karel du Boislaan aan verschillende sportvelden. Aan de oostzijde loopt de straat over in de Lumbeeckstraat die over de erlangs lopende spoorweg loopt en uit komt in de Fodderiestraat. Aan de oostzijde bevindt zich de spoorlijn Antwerpen – Brussel.

De opmaak van deze nota gebeurt conform de 'Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen' (2015) en de door het Agentschap Onroerend Erfgoed verspreide bijkomende richtlijnen in verband met het opstellen van archeologienota's.

Figuur 1: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur, meest recent) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Bron: Geopunt 2019)

Figuur 2: Het studiegebied weergegeven op het GRB met aanduiding van de kadastrale gegevens (Bron: Geopunt 2019)

2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2019A177
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Karel du Boislaan z.n
- Postcode :	2660
- Fusiegemeente :	Hoboken
- Land :	België
Lambertcoördinaten 1972 (EPSG:31370)	Bounding Box: xMin, Ymin: 147 891,80m – 207 383,00 m xMax, YMax:148 144,31– 207 491,03 m
Kadaster	
- Gemeente :	Hoboken
- Afdeling :	37
- Sectie :	C
- Percelen :	Openbaar domein
Onderzoekstermijn	februari 2019
Thesaurus	Bureauonderzoek, riolerings- en bestratingswerken, bestaande riolering, Hoboken, Schelde, haveninfrastructuur

3 GEMOTIVEERD ADVIES

3.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van de landschappelijke, archeologische en historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van het archeologische potentieel ter hoogte van het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied bevindt zich volledig buiten een voorlopig beschermde archeologische site, alsook buiten een vastgestelde archeologische zone. Het onderzoeksgebied is een oostwest georiënteerd straattracté in Hoboken, ten zuidwesten van Antwerpen. Het is gelegen op de rechteroever van de Schelde op de overgang van een hoger gelegen gebied in het noorden naar een lager gelegen zone in het zuiden. Op de bodemtypekaart is het tracé gekarteerd als een OB-typebodem, wat er op duidt dat de bodem in het verleden reeds werd verstoord door menselijke ingrepen (of niet gekarteerd werd). Foto's van de huidige situatie waarop rioolputten en leidingen te zien zijn bevestigen dat de bodem er verstoord is.

Hoboken is een district van Antwerpen. De nabijheid van de Schelde in de directe omgeving van het onderzoeksgebied maakte deze locatie tot op heden dan ook erg aantrekkelijk voor bewoning. In de brede omgeving rond Antwerpen werden verschillende vondsten gemeld die duiden op bewoning tijdens de prehistorie. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied werden tot nog toe echter geen vondsten uit deze periode gedaan.

Hoboken wordt vanaf 1135 vermeld als een zelfstandige parochie. Voordien vormde het een geheel met Wilrijk, waar bewoning kon getraceerd worden die terug gaat tot de Franken. Vanaf de 13de eeuw tot de 16de eeuw viel Hoboken onder de heerlijkheid van Rumst, die door haar ligging in de nabijheid van Antwerpen een bloeiperiode kende. Deze bloeiperiode kwam in de 16de eeuw tot een einde. Vanaf de 17de eeuw kende Hoboken opnieuw een bloeiperiode. In die periode kende Hoboken een toename van luthoven en kastelen. Hoboken had overwegend een landelijke karakter met verspreid in het landschap hoeves en weinig bebouwing ter hoogte van de overgang van hoger gelegen delen naar lager gelegen zones in het landschap, zoals bij de dorpskern en de Molenwijk. De polders waren in gebruik als akkergrond en veeweide. De kleine nijverheid bestond uit kleine baksteennijverheid en bos-en heideontginning. Een natuurlijke inham ter hoogte van de Kapellestraat werd omgevormd tot een volwaardige binnenhaven.

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw ontwikkelde Hoboken zich tot een centrum van industrie. Door de vrijmaking van de Schelde in 1863 breidden de havenactiviteiten zich in een sneltempo uit, wat een einde maakte aan het landelijke karakter van Hoboken en gepaard ging met de verstedelijking van de gemeente. De bevolking breidde uit er werden nieuwe straten aangelegd, verbreed en verhard, nieuwe woningwijken werden gebouwd en spoorlijnen werden aangelegd.

In 1920 werd aangrenzend aan het onderzoeksgebied de sportclub Maccabi opgericht met verschillende sportterreinen en een bijhorende sporthal.

3.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het onderzoeksgebied is gelegen in de zandstreek op een lager gelegen deel langs de rechteroever van de Schelde. Sinds de steentijden zijn hoger gelegen locaties langs rivieren aantrekkelijke plaatsen om zich te vestigen. Er kan dan ook gesteld worden dat er slechts een matig potentieel is voor het aantreffen van sporen uit de steentijden. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied werden

tot nog toe geen vondsten gedaan die van prehistorische menselijke aanwezigheid getuigen. De vraag is in welke mate eventuele archeologische resten uit andere perioden eventueel bewaard zijn gebleven:

- a) Het onderzoeksgebied is enerzijds gunstig gelegen op de oever van een grote rivier, anderzijds was deze laag gelegen ligging niet gunstig vanwege het overstromingsgevaar wat niet aantrekkelijk was voor jagers-verzamelaars en bewoners uit latere perioden.
- b) Het gebied is gelegen in de zandstreek wat in het verleden eveneens weinig aantrekkelijk was voor landbouwgemeenschappen vanwege de matige vruchtbaarheid. De gronden konden vooral dienen om vee op te laten grazen.
- c) De historische kaarten tonen dat het onderzoeksgebied al vanaf het midden van de 18de eeuw in gebruik was als een weg. De weg was gelegen tussen de Schelde en de dorpskern van Hoboken. Aan de westelijke zijde was de weg doodlopend. De weg was gelegen tussen de akkers en de velden en ten zuiden van 'Hoboke Broek', wat moerassig gebied was. Tot in de helft van de 19de eeuw blijft het terrein in gebruik als weg gelegen tussen velden en akkers. Ten oosten en zuiden breidde de bewoning zich verder uit. Op de luchtfoto's vanaf 1971 tot op heden is te zien dat het gebied verder in ontwikkeling komt. Het onderzoeksgebied is nog steeds in gebruik als verharde weg. Aan de noordzijde worden sportvelden aangelegd, aan de oostzijde is een spoorlijn aangelegd. De bewoning heeft zich verder uitgebreid, ten zuiden zijn nieuwe straten aangelegd en aan de westzijde werd de haveninfrastructuur drastisch uitgebreid.
Indien er zich archeologische waarden op dit tracé bevinden is de kans klein dat deze bewaard zijn gebleven vanwege de aanleg van een verharde weg in de 20ste eeuw.
- d) Het aantal erfgoedwaarden is eerder beperkt. Er zijn in de directe omgeving van het onderzoeksgebied geen CAI-meldingen uit de prehistorie, de metaaltijden of de Romeinse tijd. De vondsten betreffen voornamelijk resten van historische gebouwen met als oudste vondst de stenen van de 12de eeuwse Kruiskapel die vermoedelijk hergebruikt werden in het 17de eeuwse Brigittijnenklooster. De dorpskerk O.L.Vrouw Geboorte Kerk gaat terug tot de 15de eeuw. Verder zijn er ten westen van het onderzoeksgebied drie 16de eeuwse luthoven bewaard gebleven. Fort 8 dat ten zuiden van het onderzoeksgebied gelegen is behoort tot de 19de eeuwse fortengordel. In de omgeving bevindt zich een groot aantal bouwhistorische relictten. Het gaat uitsluitend om laat 19de eeuwse en vroeg 20ste eeuwse woningen, waaronder enkele landhuizen en enkele havenbedrijfsgebouwen.
- e) De bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied is gekarteerd als een OB-type bodem, wat er op duidt dat de archeologische bodemlagen mogelijk verstoord zijn door menselijke ingrepen. De foto's van de huidige situatie bevestigen dat de bodem verstoord is enerzijds door de bestaande straat, anderzijds door de aanwezigheid van het bestaande riooltracé onder het voetpad.
- f) De geplande ingrepen in de bodem voor de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel met een DWA- en RWA-leiding zullen de bodem verstoren tot op een maximale diepte van 2,7m-MV (DWA) en 2,5m-MV (RWA) diepte over een oppervlakte van ca. 2096 m². De leidingen worden aangelegd in sleuven van ca. 5 m breed die naar onder toe smaller worden gegraven.

- g) Voor de aanplanting van 22 bomen op een diepte van 1 m zal de bodem plaatselijk verstoord worden over een totale oppervlakte van 22 m² ter hoogte van het voetpad langs de zuidzijde van de straat.

Er kan gesteld worden dat er op archeologisch vlak een lage tot matige waarde aan het terrein kan toegeschreven worden, gezien de weinig gunstige ligging voor bewoning sinds de steentijden op een lager gelegen deel langs een rivier. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn er slechts een beperkt aantal erfgoedwaarden vastgesteld. Daarnaast blijkt uit de historische kaarten en luchtfoto's van het tracé dat het huidige tracé al in gebruik was als weg sinds ten laatste de helft van 18de eeuw en dat in de loop van de 20ste eeuw de straat verhard werd. Het onderzoeksgebied staat op de bodemtypekaart als OB-bodem gekarteerd, wat er tevens op duidt dat de bodem er verstoord is. De kans dat archeologische waarden er bewaard bleven is dus eerder klein. Ten behoeve van de aanleg van de riolering worden sleuven gegraven tot op maximum 2,7 m-MV. Deze worden naar onder toe smaller gegraven, wat slechts een beperkt inzicht in de bodem zou geven indien er werfbegeleiding zou uitgevoerd worden.

Omwille van de lage verwachtingsgraad op het aantreffen van archeologische waarden en omwille van de beperkte zichtbaarheid in de bodem bij het aanleggen van de sleuven wordt voor het onderzoeksterrein **vrijgave** geadviseerd.

4 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		14 februari 2019
Toon Moeskops	Business Unit Manager		14 februari 2019
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		14 februari 2019